

॥२॥ नेति पितुरपराधेपुत्रो न दंष्ट्राः अपितु आगमानुगमः कार्यः त्वं स्वपितरं पञ्चादिद्वारा आनीयो यस्यापयेति तदुपरि पित्रागमनस्य पर्यनुयोगः कार्यः तावत्पर्यंतं पुत्रं बध्नीयात् यद्वितुसबद्धेऽपि पुत्रेनायाति तदा पुत्रमपि मोक्षयेत् पितुः राष्ट्रान्निर्वासनरूपस्य दंडस्य तेन स्वतएव संपादितत्वादिभिः ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ प्रतीहारो द्वारपालः शिरोरक्षः शिरांसीब शिरां सिद्धिर्नगरादीनि प्रधानस्थानानि तद्रक्षणकर्ता

सम्यक्प्रणयतो दंडं भूमिपस्य विशांपते ॥ युक्तस्यवानास्य धर्मोऽयमैव हि शाश्वतः ॥ २३ ॥ कामकारेण दंडं तु यः कुर्यादविचक्षणः ॥ स इहा कीर्तिं संयुक्तोऽमृतो न रकं नृच्छति ॥ २४ ॥ न परस्य प्रवादेन परेषां दंडमर्पयेत् ॥ आगमानुगमं कृत्वा बध्नीयान् मोक्षयतीतवा ॥ २५ ॥ न तु हन्यान्नृपो जातु दूतं कस्यांचिदापि ॥ दूतस्य हं तानिरयमाविशेत्सचिवैः सह ॥ २६ ॥ यथोक्तवादिनं दूतं क्षत्रधर्मरतो नृपः ॥ यो हन्यात्पितरस्तस्य भ्रूणहत्यामवाप्नुयुः ॥ २७ ॥ कुलीनः कुलसंपन्नो वाग्मी दक्षः प्रियंवदः ॥ यथोक्तवादी स्थितिमान् दूतः स्यात्सप्तभिर्गुणैः ॥ २८ ॥ एतैरेव गुणैर्युक्तः प्रतीहारोऽस्य रक्षिता ॥ शिरोरक्षश्च भवति गुणैरैतैः समन्वितः ॥ २९ ॥ धर्मशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः संधि विग्रहि को भवेत् ॥ मतिमान् धृतिमान् ह्रीमान् रहस्यविनिर्गहिता ॥ ३० ॥ कुलीनः सत्वसंपन्नः शुक्लो मात्यः प्रशस्यते ॥ एतैरेव गुणैर्युक्तस्तथा सेनापतिर्भवेत् ॥ ३१ ॥ व्यूहयंत्रायुधानां च तत्त्वज्ञो विक्रमान्वितः ॥ वर्षशीतोष्णवातानां सहिष्णुः परं ध्रुवित् ॥ ३२ ॥ विश्वासयेत्परांश्चैव विश्वसेचनकस्य चित् ॥ पुत्रेष्वपि हिराजेंद्र विश्वासो न प्रशस्यते ॥ ३३ ॥ एतच्छास्त्रार्थतत्त्वंतु मया ख्यातं तवानघ ॥ अविश्वासो न रेंद्राणां गुह्यं परममुच्यते ॥ ३४ ॥ इति श्री महाभारते शांतिपर्वणि राजध० अमात्यविभागे पंचाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ युधिष्ठिर उवाच कथं विधं पुरं राजा स्वयमावस्तुमर्हति ॥ कृतं वा कारयित्वा वा तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ १ ॥ भीष्म उवाच वस्तव्यं यत्र कौतियसपुत्रज्ञातिबंधुना ॥ न्याय्यं तत्र परिप्रष्टुं तं गुणिं च भारत ॥ २ ॥ तस्मात्ते वर्तयिष्यामि दुर्गकर्म विशेषतः ॥ श्रुत्वा तथा विधातव्यमनुष्ठेयं च यत्नतः ॥ ३ ॥ षड्विधं दुर्गमा स्थाप्य पुराण्यथ निवेशयेत् ॥ सर्वसंपत्प्रधानं यद्वा दुल्यं चापि संभवेत् ॥ ४ ॥ धन्वदुर्गं महीदुर्गं गिरिदुर्गं तथैव च ॥ मनुष्यदुर्गं नृदुर्गं वनदुर्गं च तानि षट् ॥ ५ ॥ यत्पुंरं दुर्गं संपन्नं धान्यायुधसमन्वितं ॥ दृढप्राकारपरिखं हस्त्यश्च रथसंकुलं ॥ ६ ॥ विद्वांसः शिल्पिनो यत्र निचयाश्च सुसंचिताः ॥ धार्मिकश्च जनो यत्र दाक्ष्य उत्तममास्थितः ॥ ७ ॥

॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ एतैः धर्मैस्त्यादिभिरमात्यगुणैः ॥ ३१ ॥ सेनापतेर्विशेषगु

णानाह व्यूहेति व्यूहः सेनायाः निवेशनप्रकारविशेषः यंत्राणि धनुरादीनि आयुधानि खट्वादीनि ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ इ० रा० नै० भा० पंचाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ ॥ ३४ ॥ कथं विधमिति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ अथ दुर्गणां माश्रयेण पुराणि महानगराणि निवेशयेत् धन्वानिर्जलदेशः तदेव परितः श्वदुर्गं धन्वदुर्गं महीदुर्गं कोटः ॥ ५ ॥ दुर्गेण महीदुर्गेण संपन्नं अतएव दृढप्राकारपरिखं ॥ ६ ॥ ७ ॥